

numquam dubitasse de Purgatorio, ut patet ex Patribus citatis: Dionysio Areopagita, Origene, Athanasio, Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gregorio Nysseno, Ephrem, Chrysostomo, Cirillo, Epiphanius, Theodoreto, OEcumenio, Theophylacto, Damasceno, et ex ipso Concilio Florentino. Nam quod Petrus Martyr dicit, in eo Concilio Patres Graecos diu restituisse, mendacium est; siquidem in prima sessione, et rursum in ultima, affirman, se perpetuo Purgatorium credidisse, et orationem pro defunctis, sed solum ambigere de qualitate pone; An si videlicet ignis, an aliquid aliud. Quod ergo de Graecis jactatur, quod Purgatorium negant, aut est falsum, aut de particularibus hominibus intelligendum est.

In tertio argomento miror Petrum Martystem; nam eti Dionysius non nominat Purgatorium, tamen expresse dicit, orari pro defunctis, ut a peccatis liberentur. Sic enim ait cap. 7. part. 3: « Precibus, inquit, a divina benignitate contendit, ut omnia peccata, quae humana fragilitate admissa sunt ei, qui excessit e vita, remittat. » Deinde querit, cur oretur pro defunctis, ut eis peccata remittantur, cum scriptum sit omnes acceptiores, prout in corpore gesserint? Et respondebit, ideo orari, quia illi per meritum hujus vite digni facti sunt, quibus preces viventium prodessent. Nisi ergo S. Dionysius secum ipse pugnaverit, non potuit Purgatorium ignorare, aut negare cum tam aperte orationem asserat pro defunctorum peccatis.

Ad quartum, opponimus alia loca S. Augustini. Nam in eodem Enchiridio cap. 410. asserit, orationes et sacrificia professe animabus, et similiter q. 2, ad Dulcitium et lib. XXI. de Civit. Dei cap. 24. dicit, constare, animas purgari post hanc vitam, et cap. I. de cura pro mortuis agenda dicit: « Non du-

bium est, prodesse orationem defunctis. »

Respondet Petrus Martyr, debere haec loca exponi per illa, in quibus dubitat. At quomodo, queso, exponemus: constat, et non dubium est, per illa; Incredibile non est, et: Forsan verum est? Necesse est igitur dicere: Augustinum aliquid de Purgatorio certa fide tenuisse, et de aliqua re dubitasse, quid sit de quo dubitavit, nos facile exponemus. At non ita poterit ille exponere quid sit, de quo non dubitabit; nihil enim minus dari potest, quam eum non dubitasse de Purgatorio in genere, id est, quod sit aliquid Purgatorium post hanc vitam. Cum fide certa, potest consistere dubitatio de qualitate pienae, que infligitur; de qualitate peccati, quod punitur; de loco, tempore etc. At cum dubitatione de Purgatorio in genere, non potest consistere illa certa fides circa Purgatorium, quam tamen Augustinus habere se dicit.

Dico igitur, Augustinum in illis quatuor locis dubitare soluus de genere peccati, quod punitur; An videlicet, sicut in ha vita immoderatus amor erga temporalia, purgatura a Deo variis afflictionibus, ut mortibus uxoris, liberorum etc. ita etiam credibile sit, post hanc vitam adhuc remanere in anima separata aliquas reliquias talium affectionum actualium, que purgari debeant tribulationibus, et molestiis. Etsi enim anima corpore vacantes, non videntur posse tangi ejusmodi affectionibus corporalibus, tamen cum sint formas corporum, et in corpore diu fuerint, et rursum appellant conjungi corpori, non est incredibile, eas recordari adhuc voluntum, quas per instrumenta corpora perceperunt, et carum desiderio aliquo teneri. Quia vero res ista difficultissima est, ideo recte Augustinus dicit, posse queri, et numquam forte inveniri etc.

Ad quintum supra responsum est.

CONTROVERSIARUM

DE PURGATORIO

LIBER SECUNDUS

DE CIRCUMSTANTIIS PURGATORII.

CAPUT I.

De personis, quibus Purgatorium convenient.

Demonstravimus haec Purgatorium esse; num de circumstantiis Purgatorii, id est, de personis, loco, tempore, penit, suffragiis, aliquis id genus disserendum est. Prima igitur illa questione occurrit: « Quibus personis purgatio post hanc vitam convenient? » Multi autem existentur errores de ejusmodi personis.

Primus fuit, purgari debere post hanc vitam tan bonos, quam malos, uno Christo excepto. Haec sententia solet tribui Alenio, sed videtur esse non eius solum, sed multorum Patrum. Origenes enim hom. 14. in Lucam: « Ego, inquit, puto, quia et post resurrectionem ex mortuis indigemus Sacramento eluentem nos atque purgante; nemo enim absque sordibus resurgent poterit, nec ullam posse animam repperiri, que universum statim vitius careat. » Et in Psalm. XXXVI: « Omnes nos venire necesse est ad illum ignem, etiam Paulus sit aliquis, vel Petrus. »

Ambrosius in Psal. XXXVI: « Igne ergo, inquit, purgabundur filii Levi, igne Ezechiel, igne Daniel. » Et in Ps. CXVIII. serm. 20. adducunt illud Genes. IV: *Posuit ante paradisum flammam gladium* (1), dicit, illum gla-

dium igneum, esse ignem purgatorium, per quem necessario transit, quicunque in Paradisum intrat: « Omnes, inquit, oportet transire per flamas, sive ille Joannes sit, sive Petrus etc. » Et infra: « Unus ignem illum sentire non potuit, qui est iustitia Dei Christus. »

Idem videtur sensisse Hilarius in illa verba Ps. CXVIII. *Concupivit anima mea desiderare iudicia iustitiae tue.* Ubi insinuat etiam B. Mariam transire debuisse per illum ignem. Idem Laetantius lib. VII. c. 21. divin. Institut, et Hieronymus in cap. VII. Amos in illa verba: *Ecce vocabit ignem ad iudicium* (2). Denique Ruperthus lib. III. in Gen. cap. 32. explicans flammam gladium.

Hae sententia accepit, ut sonat, manifestum errorem continet. Nam in Concilio Florentino sess. ultima definitum est, aliquas animas in infernum, aliquas in purgatorium, aliquas in oculum mox recipi. Deinde Ecclesia semper creditit eos, qui mox a Baptismo moriuntur, nullam Purgatorii, nemam sentire posse, ut constanter Augustinus docet lib. XXI. de Civ. Dei, cap. 16 et similiter eos, qui baptizantur in sanguine suo, ut Cyprianus lib. IV. epist. 2. dicit, omnia enim peccata passione purgari affirmat, et ideo Martyres statim ad premium pervenire.

Adde, quod Patres adducti (Origene excepto, cuius verba in homil. 14. in Lucam, non patiuntur commodam expositionem) vindicent sano modo intelligi posse: Nam aliqui eorum per ignem non intelligent ignem Purgatorium, sed ignem divini iudicii, quod modo loquitur Paulus in priori epistola ad

(1) Gen. III. 24. — (2) Psal. CXVIII. 20; Amos. VII. 4.

Corinthios cap. III. cum ait : *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit* (1). Et hoc modo fatendum est, omnes Sanctos, Christo excepto, per ignem transire. Ita videntur de igne loqui Hilarius et Hieronymus, et in loco posteriori Ambrosius.

Aliqui vero videntur intelligere per ignem verum ignem Purgatori, per quem tamen dicunt transire Santos sineulla lesionem, ita ut transirent per Purgatorium materialiter, non formaliter. Ita videntur loqui Lactantius, Ambrosius et Rupertus. Lactantius enim sic ait : « Sed et justos cum judicaverit Deus, etiam igne eos examinabit : tum quorum peccata vel pondere, vel numero prevarierunt, perstringentur igni atque ambarentur : quos autem plena justitia et maturitas virtutis decoxit, ignem illum non sentient, habent enim aliquid in se Dei, quod vim flammam repellat. » Sic etiam Ambrosius in Psalm. XXXVI. ubi dixerat, omnes transiit per ignem, subiungit, quosdam mansuros in illo igne perpetuo, quosdam urendos, non tamen exurendos, quibusdam, id est, Sanctis instar roris futurum, ut quoniam tribus pueris in Babylonis fornace.

Conformis est huic sententia visio Beda. Furtsei, quam describit Beda lib. III. hist. cap. 19. Ille enim videt in via ad coelum maximos ignes, per quos necessario transendum erat, sed videt simul eos, qui nihil haberent combustibile, id est, nullum culpe aut penitentiam, illæsos transire, alias vero magis minus exuri, prout plus minusve materia combustibilis afferebant. Sane hanc sententiam, quæ docet omnes transituros per ignem, licet non omnes ledendi sint ab igne, nec anderem pro vera asserere, nec ut errore improbare.

Secundus error, est, omnes malos, tam dæmones, quam homines tandem inferno penitus evacuato salvando, et proinde omnes penas post hanc vitam esse purgatorias. Hic error Originem fuit, ut referunt et refellunt Epiphanius epist. ad Joannem Hierosolymitanum, Augustinus lib. XXI. de Civitate Dei cap. 17. et 23. Hieronymus in cap. III. Jonæ, et Gregorius lib. IX. moral. cap. 45. et 46. et lib. XXXIV. cap. 42 et 43. Nam Matth. XXV. dicitur : *Ite maledicti in ignem eternum, qui paratus est Diabolo et Angelis ejus. Et ne forte responderent, ignem esse*

(1) I. Cor. III. 13. — (2) Matth. XXV. 41 et 46; Apoc. XX. 9. — (3) Matth. XXV. 41; Apoc. X. 10; Isai. LXVI. 24; Galat. V. 21.

eternum, sed non mansionem in igne, concludit Dominus : *Et ibunt hi in supplicium eternum, justi autem in vitam eternam. Et Apocal. XX : Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi bestia et pseudopropheta cruciabuntur die nocte in secula seculorum* (2).

Errorem eundem tribuit S. Hieronymo, Ruffinus lib. I. inventiv. in Hieronymum, sed injurya: nam B. Hieronymus hujus erroris hosti acerrimus fuit, ut præter locum citatum patet ex Apologia II. contra Ruffinum, ex lib. I. contra Pelagianos, ex epistola ad Pammachium de erroribus Joannis Hierosolymitan. et ex commentario in ultima verba Isaiae. Quod autem citat pro hoc errore Ruffinus ex commentariis Hieronymi in epistolam ad Ephesios, sunt dicta in persona Originis, ut idem Hieronymus docet de similibus erroribus, in Apologia I. contra Ruffinum. Dicitur extare liber cuiusdam Stanislai Anabaptista pro hoc errore Originem, qui inscribitur de divina philanthropia; sed eum librum nondum videre potui.

Tertius error est eorum, qui non quidem Diaboli, sed tamen omnium hominum peccatorum penas, post hanc vitam dicebant esse temporales, et purgatorias, ut Augustinus refert et refellit lib. XXI. de Civitate Dei cap. 18 et 24.

Quartus error est eorum, qui id sentiebant solum de omnibus Christianis, sive haereticis Catholici essent; refert Augustinus ibidem c. 19. et 23.

Quintus eorum, qui id sentiebant de solis et omnibus illis, qui aliquando fuissent Catholic. Augustinus ibidem refert cap. 20 et 25. Hi errores refelluntur, tum ex Matth. XXV : *Ite in ignem eternum. Et Apocalypsis XX : Crucifabuntur in seculo seculorum; tum etiam ex Isaiae ultimo : Ignis eorum non extinguetur. Et Galatas V : Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt* (3). Nam in his locis non soli Dæmones, nec soli homines Ethnici, aut haereticii, sed etiam flagitiæ Catholici puniendi esse dicuntur sine ullo fine.

Fundamenta errorum istorum erant quatuor. Primum, quia Psal. LXXVI. dicitur : *Numquid obliviscetur misericordia tua, aut, continebit in ira sua misericordias suas?* Secundum, quia Roman. II. dicitur : *Conclusit*

Deus omnes in infidelitate, ut omnium misereatur (1). Tertium, quia si Sancti orabant pro inimicis, et exaudiabantur in hoc mundo, multo magis orabunt, et exaudientur in die iudicii. Quartum, quia videmus in Scriptura supplicia a Deo absolute intentari, et tamen postea non inferri, ut patet Jonæ IV : *Adhuc quadragesima dies, et Ninive subvertetur* (2). Unde intelligimus, inquit, cum Deus ministrat supplicia, non significari ea revera inferenda, sed tantum eos, quibus intentantur, dignos esse, qui ita puniuntur.

Sed ad primum respondet Augustinus lib. XXI. de Civitate Dei cap. 24, intelligi illa verba solum respectu bonorum, vel si extendantur ad damnatos, sensum esse, Damnatos puniendos quidem in eternum, sed tamen citra condignum. Posset etiam dici, intelligi illa verba, in hac vita, de qua dicitur : *Ecce nunc tempus acceptabilis*: Nam de iudicio futuro dicitur Jacobi II : *Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam* (3).

Ad secundum respondet Augustinus ibidem, illud : *Ut omnium misereatur, non significare omnium hominum, sed omnium nationum, id est, tam Gentilium, quam Judæorum, ita ut aliqui ex Gentibus, aliqui ex Judæis salventur, sicut illud : Conclusit omnes in infidelitate, significat tam Gentes, quam Judæos, id est, aliquos ex Gentibus, aliquos ex Judæis; Deus enim ante Christi adventum permisit Gentes ingredi vias suas in infidelitate et idolatria, ut postea confisi medium requirent, et inventarent, ut factum est. Deinde Gentibus conversis, permisit in infidelitate ruere Judeos, ut et ipsi circa finem mundi confusi et humiliati, similiiter convertantur.*

Ad tertium respondet, Sanctos in hoc mundo orasse, quia sciebant in hac vita tempus esse fructuoso penitentia, et in iudicio non oratores pro damnatis, sicut nec nunc oramus pro Diabolo, aliquis damnatus.

Ad quartum respondet Augustinus, Nini-ven vere fuisse eversam, ut prædictum fuerat; Nam omnes de malis facti sunt boni, que est eversio optima, et Deo gratissima. Potest etiam responderi, supplicia a Deo intentata in hac vita, esse comminatoria, quia intelliguntur sub conditione, nisi quis egerit penitentiam, at post hanc vitam non est penitentia, saltum fructuosa : Nam Joan.

(1) Psal. LXXVII. 10; Rom. XI. 31. — (2) Jon. III. 4. — (3) Jac. II. 13. — (4) Joan. IX. 4; Eccl. IX. 10. — (5) Matth. III. 12; XXV. 41; I. Cor. VI. 9 et 10.

cap. IX. dicitur : *Operamini dum dies est; venit nox, in qua nemo potest operari. Et Eccles. IX : Apud inferos non est opus, nec ratio est* (4).

Sextus error est aliorum, qui volebant, omnes, et solos Catholicos in fide perseverantes ad Purgatoriorum descendere, quamvis aliqui pessime vixissent, referti et refellit hunc errorem Augustinus lib. XXI. de Civitate Dei cap. 23 et 26. Enchiridion cap. 68. de fide et operibus cap. 14, 15 et 16. et quæst. I. ad Dulcitium. Nam Matth. III. de fidibus malis dicitur : *Paleus autem comburêt ignem inextinguibili. Et Matth. XXV. fidibus immisericordibus dicitur : Ita in ignem eternum. Et I. ad Corinthi. VI. scribitur fidibus a Paulo : Negue ebriosi, negue avari, negue adulteri, negue malles, negue maledici regnum Dei possidebunt* (5). Et similis habentur ad Galat. V. et ad Ephes. V.

Fundamentum hujus erroris erat locus ille I. ad Corinthios III : *Ipsa autem sabrus erit quasi per ignem*; Putabant enim illi per fundamentum intelligi fidem Catholicam, per argentum et aurum omnia opera bona, per ligna, femur, et stipulas, omnia peccata; sed hoc supra sufficienter refutatum est.

Est autem observandum, esse aliquos, qui arbitrentur B. Hieronymum in hoc errore fuisse, quia in ultima verba Isaiae dicit : « Sciat Diaboli et omnium negotiorum atque impiorum, qui dixerint in corde suo, Non est Deus, credimus eterna tormenta : siepeccatorum atque impiorum, et tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt atque purganda, moderatam arbitramur, et mixtam clementem sententiam iudicis. » Item lib. I. contra Pelagianos : « Si Origenes, inquit, omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, quid ad nos? qui et Diaboli et satellites eius, omnesque impios dicimus perire perpetuo; Christianos vero si in peccato preventi fuerint, salvandos esse possemus. »

Videatur tamen Hieronymus in hoc errore non fuisse, quandoquidem in cap. XXV. Matth. ubi manifeste agitur de damnatione eterna fidem peccatorum, ita scribit : « Prudens Lector attende, quod et supplicia eterna sint, et vita perpetua metum deinceps non habeat ruinarum. » Et in cap. V. ad Galat. « Putamus, inquit, nos regnum Dei

consequi, si a fornicatione, idolatria, veneficiis immunes simus? Ecce inimicitia, contentio, ira, rixa, dissensio, ebrietas quoque, et cetera, quae parva arbitramur, excludunt nos a regno Dei. »

In locis ergo citatis in contrarium, non vult B. Hieronymus dicere, omnes Christianos salvandos post poenas, sed nullos salvandos post poenas, nisi Christianos. Unde in priore loco dicit quidem Christianos impios salvandos, sed addit conditionem restrinquentem, cum dicit: « Quorum opera in igne probanda et purganda sunt; id est, illi soli Christiani impii salvabuntur, quorum opera mala iam purgata, quadam culpam, purganda erunt quoad reatum peccati. In posteriori loco opponit impipi Christianos, qui in peccato preveniuntur morte, ut judicet se loqui solum de pīs Christianis.

Septimus error eorum est, qui existimabant, omnes illos salvandos per ignem Purgatorii, qui eleemosynas fecissent, etiam si aliqui in sceleribus perseverassent usque ad mortem.

Refudit hunc errorem S. Augustinus in Enchiridio cap. 75 et 76, et lib. XXI, de Civitate Dei cap. 22 et 27. Nam Scriptura manifestissimis verbis multa requirit ad justificationem impii prater eleemosynam, et Luc. XIII. Si penitentiam non habueritis omnes similiter peribitis. I. Corinth. III. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest (1). Qualem autem queso, charitatem habet, qui Deum offendere non timet, aut postquam eum offendit, non querit reconciliationem?

At inquit, in die judicii examen fieri videmus solum de eleemosyna, Matth. XXV. qui enim fecerunt eleemosynam, mittuntur in regnum, qui non fecerunt, mittuntur in Gehennam.

Respondeo, Dominum minora possuisse, ut inde colligeremus majora; qui enim minoratur Gehennam iis, qui non dederunt sua, multo magis puniet eos, qui rapuerunt aliena; et qui promisit regnum iis, qui fecerunt eleemosynam ex pecunia suis, multo magis coronabit eos, qui vitam pro fide ponunt. Vide, si placet, plura in disputatione nostra de Eleemosyna.

His ergo erroribus confutatis, manet ultima sententia vera, et Catholica: Purgatio-

rium pro iis tantum esse, qui cum venialibus culpis moriuntur, de quibus agitur I. ad Corinth. cap. III. Illi enim sunt, qui sedificant super fundamentum ligna et stipulas, et salvi erunt quasi per ignem. Et rursus pro illis, qui decadunt cum reatu poena, culpis jam remissis, de quibus agitur Luce XII: Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem (2); et alii locis supra citatis.

CAPUT II.

In Purgatorio non posse animas mereri vel peccare.

Sequitur altera quaestio: « An in Purgatorio sit locus merito, et peccatis. » Lutherus enim quoniam Purgatorium confitebatur, ita confitebatur, ut illud partim cum humanis vita statu, partim cum inferno confundaret. Dicebat animas Purgatorii posse mereri, quod est vita hujus, et rursus eas peccare continuo, ac desperare salutem, que sunt propria damnatorum. Radix horum fuit, quia existimavit eas animas ad Purgatorium mitti, que non sunt perfecte in charitate; que enim nullam habent charitatem mittuntur in gehennam, que habent perfectam ascendunt in celum. Quia vero imperfecta charitas debet augeri, et non potest augeri sine novis meritis, ideo merendi statum posuit in Purgatorio. Rursus quia perfecta charitas foras mittit timorem, et proinde imperfecta habet admixtum timorem, servilem scilicet, et hunc timorem Lutherus peccatum esse existimat, inde deduxit animas peccare continuo, quia continuo timent, horrent, ac refugiunt peccatas, querunt que sunt sibi. Vide liberum Lutheri de Purgatorio, quem Joannes Eckius refellit.

Et quidem hanc Lutheri sententiam manifeste haereticam esse, probatur testimonis Scripturarum et Patrum. Primus locus Eccles. IX: Mortui nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem (3). Hieronymus in hunc locum: « Donec vivunt, inquit, homines possunt fieri justi, post mortem vero nulla datur boni operis occasio. » Et infra: « Viventes metu mortis possunt bona opera

(1) Luc. XIII. 3; I. Cor. XIII. 3. — (2) Lec. XII. 59. — (3) Eccl. IX. 5.

CAPUT II.

perpetrare, mortui vero nihil valent ad id adipiscere, quod semel secum tulere de vita. » Et infra: « Nec juste quippe possunt agere, nec peccare, nec virtutes adipiscere, nec vita. »

Secundus ibidem, ait Scriptura: *Quodcumque potest agere manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec sciencia, est apud inferos, quo tu properas.* Non possumus dicere in alia vita nihil agi, aut sciri, cum Luce XVI. de Epulone legamus, eum et vidisse Lazarum in sinu Abraham, et priuam pro se, deinde pro fratribus opere Abraham imploravisse; quare loquitor de opere meritorio, ut exponi Hieronymus. Neque loquitor de inferno inferiore, sed de inferno in genere, ut complectitur omnia loca, ad quae descendebant omnes homines ante Christi resurrectionem, ut idem Hieronymus exponit.

Tertius locus est, Eccles. XI: *Si ceciderit lignum sive ad austrum, sive ad aquilonem, ubicumque ceciderit, ibi erit* (4). Hieronymus in hunc locum, et Bernardus ex parvis, exponunt de immortalitate animae post hanc vitam que non potest de bona fieri mala, ne bona de mala.

Quartus est, Eccles. XIV: *Ante obitum tuum operare justitiam, quia non est apud inferos invenire cibum* (5).

Quintus est, Eccles. XVIII. *Ne vereorū usque ad mortem justificari* (3). Quare usque ad mortem, nisi quia post mortem non erit amplius tempus?

Sextus, Joan. IX: *Venit nox, in qua nemo potest operari* (4). Origenes Psalm. XXXVI. Chrysostomus, Augustinus, Euthymius, et Theophylactus in hunc locum, Hieronymus in c. IX. Eccles. et Gregorius lib. IV. Dialog. cap. 39. exponunt summo consensu per noctem, tempus alterius vita, per operari, facere opera meritoria significari.

Septimus est, II. Corinth. V: *Omnes nos manifести oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, sicut gesit, sive bonum, sive malum* (5). Quem locum exponens Augustinus in lib. de praedest. Sanctorum c. 42. monet propria corporis non vocari opera corporalia, quasi spiritualia judicanda non sint, sed vocari omnia opera, que fiunt dum sumus in corpore, quia post hanc vitam non superest

(1) Eccl. XI. 3. — (2) Eccl. XIV. 17. — (3) Eccl. XVIII. 22. — (4) Joan. IX. 4. — (5) II. Cor. V. 10. — (6) Galat. VI. 8. — (7) Lec. XVI. 2.

tempus operandi, sed præmium aut poenas recipiendi.

Octavus est, Gal. VI: *Quia seminaverit homo, huc et metet. Et infra: Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo melem non deficiente; ergo dum tempus habemus, operemur bonum* (6). Hieronymus in hunc locum doceat, tempus sementium non extendi ultra hanc vitam, serere autem esse bene operari.

Nonus est, Luce XVI: *Redde rationem vilificationis tue, jam enim non poteris amplius villicare etc* (7). Exponunt Ambrosius et Theophylactus in hunc locum, Hieronymus quest. VI. ad Algasiam, Augustinus lib. XXI. de civ. Dei, cap. 27. et alii omnes per depositionem a vilificatione, mortem, per non posse amplius villicare, non posse amplius mereri etlucrari.

Décimus est, Apoc. X. Angelus habens unum pedem super mare, et alterum super terram jurat per viventem in secula saeculorum, quia tempus non erit amplius, nimirum bene operandi. Denique Scripturæ hoc passim testantur, et nec ulla syllaba inventetur pro Lutheri errore.

Probatur Secundo ex Patribus Cyprianus serm. IV. qui est de mortalitate, ad hoc plurimum prodesse mortem dicit, ut eripiamur a periculis peccandi. Dum enim sumus in hac vita, in stadio pugnamus, pugna finem obitum afferit: quem locum Cypriani adducens Augustinus lib. de praedest. Sanctorum c. 44. inquit: « His, atque hujusmodi Doctor ille sententia in Catholicæ fidei luce clarissima satis aperteque testatur usque ad hujus corporis depositionem peccandi pericula, tentationesque metuendas, deinceps nulla talia quemquam esse passurum, quod etsi non testaretur, quando de hac re Christianus qualisquamque dubitet? »

Nota, Lutherum non posse vocari Christianum qualecumque, ex sententia Augustini, sed plane Ethniciam, cum de re dubitet, de qua dicit Augustinus, nullum Christianum dubitare posse. Idem Augustinus in Enchir. cap. 440: « Quocirca, inquit, hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam vel gravari: nemo autem se speret, quod hic neglexerit, cum obierit apud Deum promererit. »

Chrysostomus hom. 2. de Lazaro multa dicit in hanc sententiam, et hom. 37. in Matth.: « Presens, inquit, haec vita tam recte, quam contra tibi vivendi tribuit protestatem; postquam vero diem tuum obieris, judicium et pena consequetur. » Hieronymus in cap. IX. Eccles.: « Mortui, inquit, nec juste possunt agere, nec peccare. » Damascenus lib. II. de fide Orthodoxa cap. A.: « Quod est Angelis casus, idem hominius mors. »

Tertio probatur ratione: Nam Lutheri sententia secum ipsa pugnat: dicit enim Lutherus animas illas debere, et posse mereri, quia imperfectae sunt in charitate, ut puniri per nova merita angeatur, et perfectiatur charitas. Ipsa enim dicit animas illas, quia imperfectae sunt, timere penas, et timendo peccare, et quia semper timenti dum imperfectae sunt, proinde etiam semper peccare dum imperfectae sunt.

At ista pugnant inter se; nam qui peccat præsertim mortaliter, non potest mereris dum peccat: Animæ autem illæ semper peccant, dum sunt in Purgatorio, quia semper sunt imperfectæ, ergo numquam mereri possunt, dum sunt in Purgatorio. Præterea secundo, quia sequitur impossibile esse liberari animas de Purgatorio; nam semper peccabant, dum timebant; semper timebant, dum erant imperfectæ, semper erant imperfectæ, donec accesserit nova charitas; nova charitas non potest accedere nisi per misericordiam, non possunt illi mereri dum peccant; igitur numquam liberabuntur.

CAPUT III.

Solvuntur objectiones,

Superest argumenta solvere, Argumentum Primum; Animæ quæ in Purgatorio degunt sunt imperfectæ in charitate, igitur proficeret debent et mereri ut perficiantur. Quod sint imperfectæ probatur. Primo, quia si illæ animæ essent perfectæ, certe non punirentur; quorū enim puniantur spiritus perfecti? Si dices, ut satisfaciant Deo. Contra, quia Deo maxime satisfit per charita-

tem: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum*, inquit Petrus, I. Pet. IV. 8.

Secundo, quia si is qui moritur, debitor sit adhuc decem dierum jejuni, et tamen summe diligit Deum, incredibile est Deum non condonare illi decem illos dies, cum solleat Deus libenter acceptare voluntatem, ubi non inventit facultatem, ergo si illi non condonatur debitum, signum est non fuisse perfectum in charitate.

Tertio, quia si essent perfectæ, non timeant penas; nam perfecta charitas foras mittit timorem; si non timeant penas, non punirentur, quia non est pena id quod amat, et libenter recipitur; ergo non essent in Purgatorio, nisi essent imperfectæ.

Quarto, quia nihil esse potest perfectum extra Deum, juxta illud I. Corinth. XIII: *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est* (1), ergo animæ Purgatorii, que beatae non sunt, necessario imperfectae sunt. Deinde probatur consequentia primi argumenti.

Primo, impossibile est in via stare; semper enim oportet progredi, aut regredi, ut Bernardus dicit, animæ autem Purgatorii sunt in via, nondum enim pervenerunt. Secundo: « Virtus in infirmitate perficitur, II. Corinth. XII. et aurum in fornace fit lucidius. Tertio, impossibile est creaturam aliquam conservari, nisi accipiat semper amplius et amplius, donee absorbeat in suum principium, ut patet in flaviis, qui semper accipiunt novam aquam, donee in mare ingrediantur, unde conservatio dici solet continua quedam creatio. Quarto, charitas post hanc vitam erit major, ergo augebitur, ergo per merita.

Respondeo ad antecedens, animas Purgatorii posse dici imperfectas respectu earum quæ sunt in gloria; et etiam unam in Purgatorio posse dici imperfectas respectu alterius, sive in Purgatorio, sive in hoc mundo existentis. Tamen absolute omnem animam in Purgatorio existentem esse perfectam in charitate. Nulla est charitas simpliciter imperfecta; dicitur enim I. Joan. II: *Qui seruat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta est* (2). Sufficit autem quilibet gradus charitatis, ut quis servet verbum, id est, præcepta Domini.

Ad consequentiam dico, animas Purgatorii, quatenus sint imperfectæ respectu

(1) I. Cor. XIII, 10. — (2) I. Joan. II, 5.

earum, quæ sunt in celo, debito perfici in charitate, sed illud augmentum non requiri nova merita; nam erit premium omnium meritorum præteriorum. Dupliciter enim augetur charitas; uno modo in genere gratiae, ut fiat homo aptior ad magis merendum, et hoc augmentum non datur post hanc vitam; altero modo in genere glorie, ut remunerentur omnia merita præterita, et hoc fieri in ipsa beatitudine, pars enim præmii erit, ut Augustinus dicit, lib. de correptione et gratia cap. 10. tanta copia charitatis, ut nunquam excedere possit a beatitudine, et a justitia, qui ea copia charitatis præditus erit.

Ac ut ordine respondeamus ad singula capitula hujus objectionis. Ad Primum dico, quanquam potest fieri, ut dolor internus sit tantus, et a tanta charitate procedens, ut plene satisfaciat pro omni reatu, tamen potest etiam fieri, ut non sit tantus dolor, et propter remaneat aliiquid in Purgatorio luendum; non enim repugnat perfectioni charitatis, que habet extra regnum celorum, reatus penae, pro quo satisfaciendum sit. Ad verba B. Petri dico charitatem operire multitudinem peccatorum, sed non eodem modo quadrum culpam, et quadrum penam; nam culpam totam semper delet per actum suum proprium, penam autem tollit non semper totam per actum suum, sed per opera satisfactoria, quæ ipsa charitas imperat.

Ad Secundum dico similiiter, si is qui moritur, summo amore doleat de peccatis, posse cum eo modo satisfacere pro omni pena; si autem non sit tantus dolor, debere satisfacere postea in Purgatorio. Neque obstat, quod ille cuperet jejunare, si superesset vita, et Deus acceptat voluntatem ubi non inventit facultatem; nam in isto inventitur facultas satisfaciendi, si non jejunare, certe patiendo in Purgatorio.

Ad Tertium dico, animam Purgatorii non timere, sed pati reipsea penas; timor enim est futurorum, non praesentium: dico præterea non repugnare perfecte charitati timorem penarum, alioquin Christus qui timuit penas, et ex eo timore sanguinem sudavit, Luc. XXII. non fuisset perfectus in charitate. Quod autem Joannes dicit: *Perfecta charitas foras mittit timorem* (1), non intelligitur de quocumque timore penarum ut natu-

rali vel filiali, sed de timore servilis, id est, de timore culpe, præcipue propter peccatum; qui enim perfecte diligit, metuit offendere Deum, præcipue propter ipsum Deum, non propter peccatum, quæ sequitur offendentes Deum; atque ita perfecta charitas libera est ab illo metu servilis, quo quis non audet peccare, ne dannetur, peccaturus si non timeret dannari.

Ad Quartum dico, extra Deum non posse inventari aliiquid ita perfectum, quod non debat dici imperfectum respectu perfectionis gloriae, tamen illud ipsum erit simpliciter perfectum: unde Paulus Philip. III. dicit: *Non quod jam perfectus sim, sepor autem si quo modo apprehendam*. Et infra: *Quicumque ergo perfecti sumus*: (2) ubi se perfectum dicunt absolute, et tamen imperfectum, compariatione facta ad beatos.

Jam ad Primum in confirmationem consequentia, dico, animas Purgatorii non esse in via, sed in termino, quantum ad gratia augmentum; qui enim ad urbem aliquam tendit, et pervenit ad ejus portas nocturno tempore, dicunt jam pervenisse, et totam viam confecisse, licet portas inventiat clausas, et non possit ingredi, donec Sol oriatur. Præterea quod Bernardus ait: « In via Dei non progredi esse retrogredi, » non debet accipi mathematice, sed moraliter; non enim vult dicere in quolibet opere non mereri augmentum gratiae, aut perdere aliiquid gratiae, sed eos qui non dant operam, ut proficient, facile impelli posse a Diabolo, et mundo ad easum etc.

Ad Secundum dico, in primis Panulum ad litteram loquii de virtute Dei, que dicitur perfecti in infirmitate, quia tunc magis appetit Dei potentia, quo plura ei resistunt; habetur enim in Graeco ἡρεμειν πονησθειν, id est, virtus mea. Dico præterea, virtutem etiam nostram perfici in tribulationibus, sed in hac vita tantum quoad verum augmentum virtutis, quia in hac vita tantum est locus merendi; at in futura duci posse perfici in Purgatorio, non quod ei aliiquid addatur, sed quod auferatur rubigo peccatorum; quomodo aurum in fornace fit lucidius, non quia illi aliiquid additur, sed quia separatur a terra, et plumbe, et similibus.

Ad Tertium dico, falsissimum esse illud principium Lutheri in rebus permanentibus, solumque habere locum in successivis, alio-

(1) I. Joan. IV, 18. — (2) Philipp. III, 12.

qui res permanentes numquam, essent eadem, et sic Deus nunc non puniret in inferno Judam illum qui peccavit, sed alium quem postea creavit, nec remuneraret Petrum, qui meruit, sed alium quendam postea creatum. Quod autem dicitur, conservationem esse continuam creationem, est verum, sed intelligitur creari illud idem, non augeri vel fieri aliud novum.

Ad Quartum jam est responsum.

Secundum argumentum Lutheri; Animæ in Purgatorio continuo peccant; ergo sunt in statu merendi, et demerendi. Probat antecedens; Animæ illæ horrent peinas, acrefugunt, et requiem querunt, ergo peccant. Antecedens probat, tum quia aliqui non punirentur, peina enim involuntaria esse debet, et amara, tum etiam, quia non deberemus precari illis requiem, et liberationem a Purgatorio, si amarent ipsæ eas peinas.

Probat Deinde consequentiam. Primo, quia vere amanti omnes peinas dulcescunt, ergo animæ illæ dum refugiunt peinas non perfecte amant, proinde peccant. Secundo, quia dum refugiunt peinas, querunt quæ sua sunt, non honorem Bei. Tertio, quia Deum amant amore concupiscentia, dum cupiunt ab eo liberari. Quarto, quia Christus dicit, qui non accipit crucem suam, non est me dignus, id est, qui non accipit sponte et liberenter. At crux animalium Purgatorium est; peccant igitur dum eam crucem refugiunt.

Respondeo, animas in Purgatorio horrere ac refugere peinas, et requiem querere, quantum eas considerant ut malas, et natura contrarias, et tamen simul eas libenter admittere, et tolerare, quatenus considerant ut instrumenta, per quæ purgantur; quomodo agrotus horret medicinam amaram, et tamen libenter sumit, quia per eam curari sperat, neque in hoc ulla peccatum esse potest. Nam Dominus qui peccare non potuit, horruit tamen peinas, et dixit: *Potest transfer calicem hinc a me*, Matth. XXVI. Et David clamat: *Quoniam tribulor, velociter exaudi me*, Psalm. LXVIII. Et de Petro Christus ait, Joan. ult: *Cum sexaveris alias cingete, et ducet quo tu non vis* (1).

Denique S. Cyprianus ait lib. de mortaliitate: «Quis non tristitia carere optet? quis non ad laetitiam venire festinet?» Et B. Augustinus lib. X. Confessionum c. 28. de pœnis loquens: «Tolerare eas jubes, non

amare; nemo autem quod tolerat amat, quamvis tolerare amat.»

Ad Primum ergo, quo' probatur consequentia, dico, vera amant non sic dulcescere penas, ut eas non sentiat, sed sic, ut licet amaras, toleret tamen alacriter propter amarum, ut patet tum ex dictis, tum ex verbis S. Eleazar II. Machab. VI: *Tu scis, inquit, Domine, quia cum a morte possem liberari, durus corporis sustineo labores; secundum animum revero propter timorem tuum libenter habe patior* (2). Et hic fuit communis affectus martyrum, qui revera sentiebant, acerbissimos dolores, et fatalem libenter eos ferabant, licet quibusdam Deus privilegio quadam sensum doloris absulerit per affluentem consolacionis, ut scribit Ruffinus lib. X. hist. cap. 36. de Theodooro.

Ad secundum dico, eas non querere que sua sunt, sed honorem Dei; cupiunt enim eum liberari, ut possint magis, et melius Deum laudare.

Ad Tertium dico, eas amare Deum amore amicitiae, quia bonum suum referunt in Deum.

Ad Quartum dico, eas accipere crucem suam, quia libenter patiuntur, nec petunt liberari, nisi secundum Dei voluntatem, et per media, que Deus instituit; et certe si essent vera quæ dicit Lutherus, id est, animæ illæ si quererent quæ sua sunt, et amarent Deum amore concupiscentia, nec vellet accipere crucem, non jam imperfectam charitatem, sed nullam haberent, et non in Purgatorio, sed in inferno essent.

Argumentum Tertium, quorundam Catholicon. Animæ Purgatori habent omnia necessaria ad meritum; nam habent gratiam, fidem, spem, charitatem, et liberum arbitrium, saltem quod exercitum; cur igitur non merentur? Deinde beati mereri possunt, ut patet de Christo qui semper fuit beatus, et tamen meretur, ergo multo magis anima Purgatori mereri poterunt. Item dives in inferno oravit pro se, et suis Luca XI. ergo etiam animæ Purgatori orare possunt, at ista oratio procedit sine dubio ex charitate, meretur igitur exaudiri. Denique idem confirmant auctoritate S. Thome, qui in IV. dist. 21. quest. I. art. 3. ad. 4. dicit, post hanc vitam non posse reperi meritum respectu premii essentialis, sed tantum respectu accidentalis.

Respondeo ad argumentum, deesse ad

(1) Matth. XXVI, 39; Psal. LXVIII, 18; Joan. XXI, 18. — (2) II. Mach. VI, 30.

meritum animabus Purgatori statum vitæ; Deus enim, ut ex Scripturis manifeste probatur, solum pro tempore hujus vite constituit acceptare bona opera ad meritum, vel demeritum. Post hanc vitam vero bona opera erunt effectus glorie, et mala effectus damnationis.

Ad Primam confirmationem dico, Christianum simul fuisse comprehensorem, et viatorum, et ideo qui pote viator erat, mereri poterat, unde post mortem suam, quia desit esse viator, nihil amplius meruit.

Ad Secundam dico, si anima Purgatori ore pro se vel nobis, de quo inferius in questione de suffragiis disseremus, non mereri, sed solum impetrare ex meritis praetensis, quomodo nunc sancti orando pro nobis impenetrant, licet non merentur.

Ad Tertiā confirmationem dico, S. Thomam mutasse sententiam; nam in quest. VII, de malo, artic. 11. diserte docet, in Purgatorio nullum posse esse meritum nec essentialis, nec accidentalis premii; quod idem docent Bonaventura, Scotus, Durandus, et alii: fortasse etiam B. Thomas in 4. nomine meriti non proprie uti voluit, sed impudicè; vocavit enim actum dilectionis in Purgatorio meritorum remissionis culpe venialis, quia est remissoris, licet non per modum meriti propriæ dicti, sed per modum contrarii tollentis suum contrarium.

Animas in Purgatorio certas esse de sua eterna salute.

Tertia questio nunc tractanda est. «Suntne in Purgatorio animæ certas de sua salute, an incertæ.» Lutherus art. 38. docet, non esse certas. Idem docent quidam Catholicæ, qui existimant varias esse in Purgatorio peinas, et unam esse omnium maximam, incertitudinem salutis, qua dicunt quasdam solum animas multatari, qua licet revera certa salvandæ sint, tamen ipsas hoc ignorare. Ita videtur sentire Dionysius Carthasianus ob quasdam visiones, quas ipse refert libro de quatuor novissimis art. 47. Idem docet Michael Baius, lib. II. de merit. operum cap. 8. ubi probare volentes peccatum veniale mereri

ex natura sua mortem eternam, adducit in argumentum, quia aliqui sequeretur animas in Purgatorio certas esse de sua salute, quod absurdum ei esse videtur.

Denique idem videtur deduci ex sententia Gersonis lectione I. de vita spirituali, et Joannis Roffensis contra articul. 32. Lutheri, qui admittunt veniale peccatum non esse tale, nisi ex misericordia Dei, ac proinde justè posse puri in æternum, si Deus velit. Hinc enim sequitur, animas, quæ habent venialia peccata, non posse certo scire, ac non punientur in æternum, quam Roffensis in art. 38. Lutheri contendit, animas Purgatori esse certas de sua salute, quod non video quomodo cohæreat cum priore sententia.

At communis Theologorum sententia est, omnes animas quæ in Purgatorio sunt, habere certitudinem sue salutis. Ut autem intelligatur quantam habeant certitudinem, notandum est, tres esse gradus certitudinis:

Primus est ille, qui excludit omnem spem, et omnem timorem, et talis est beatorum, quibus beatitudo non est futura, sed præsens.

Secundus est ille, qui excludit omnem timorem, sed non omnem spem, et talis est in Purgatorio; nam beatitudo est illis futura, non præsens, et ideo non tollit expectacionem; et rursus est ardua, quia non ponas ad eam pervenient, et ideo illorum expectatio potest vocari spes, tamen non est contingens, sed necessaria, quia non possunt amplius ab ea excidere, et ideo tollit omnem timorem.

Tertius est ille, qui neque spem, neque timorem excludit, et dici potest conjecturalis certitudinis gradus, et talis est noster, nobis enim beatitudo est bonum futurum non præsens, arduum non facile, contingens non necessarium vel impossibile, et ideo propriae speramus, et timemus, sumus enim adhuc in pælio, in stadio, in agone.

Nunc ostendamus rem ita esse. Si animæ non haberent certitudinem salutis, id necessario fieret propter unam ex quatuor causis, vel quia adhuc possunt mereri, et demereri, vel quia nondum sunt judicatae, vel quia ignorant sententiam judicis, licet lata sit, vel quia propter magnitudinem dolorum ita absorbetur, et obscuratur earum judicium, ut non possint cogitare, et videre hanc certitudinem: sed nihil horum habet locum; non primum, ut patuit; non secundum, quia

licet judicium universale nondum sit factum, tamen praeter illud est particolare: quo judicantur animas statim a morte, ut Theologi in quartum dist. 47. et B. Thomas 3. part. quæst. LIX. art. 3. docent.

Adduci solent ad hoc judicium particolare probandum loca duo: Unus ex illo Joan. V: *Pater omne judicium dedit filio*; cum enim dicit, *omne judicium*, videtur plura iudicia significare, unum videlicet particolare, et aliud universale. Alter ex illo Hebr. IX: *Statutum est hominibus semel mori, et post hoc judicium* (1). Sed illa loca non concidunt, uterque enim potest intelligi de judicio universalis; nam Joan. V. illud (*omne*) non necessario refertur ad duo iudicia, particolare, et generale, sed ad varios homines judicandos, et ad varia opera, de quibus iudicandum erit, certe Augustinus exponit de ultimo iudicio. Alterius autem loci ex capite 9. ad Hebr. sensus est, cum fuerint mortui omnes homines, tunc fieri iudicium, ut Occumus exponit.

Eficaciter tamen probatur iudicium particolare ex illis verbis Eccles. XI: *Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas*. Item: *In fine hominum degnatudo operum illius* (2). Et præterea idem colligitur evidenter ex alia veritate; nam de fide est, mox a morte impios descendere ad eternam supplicia, ut patet Luc. XVI. de divite, et justos ad eternam gaudia, ut patet Luc. XXIII. de latrone: *Hodie mecum eris in Paradiso* (3). At non est ulla modo credibile prius distribui penas, et præmia, quam fiat sententiam sua damnationis.

Deinde Patres idem docent. Cypranus sermone de mortalitate: «*Gratulari, inquit, oportet, et temporis munus amplecti, quod dum nostrum fidem firmiter promimus, et labore tolerato ad Christum per angustiam Christi viam pergimus, præmium vite et fidei ipso judicante capiamus.*» Chrysostomus hom. 37. in Matth. «*Postquam, inquit, diem tuum obieris, iudicium, et pena consequetur. In inferno enim, Psalmista dicit, quis confitebitur tibi?*» Ubi etiam non additur statim, tamen necessario subintelligitur. Nam refellit Chrysostomus illorum errorum, qui putabant Christum post mortem predicaturum, et ad penitentiam adductum defunctum.

Utitur autem hoc argumento; Post mor-

tem sequitur iudicium, et post iudicium pena inferni, in inferno autem nemo potest confiteri Domino: igitur post mortem non est locus penitentia; quod si Chrysostomus non vellet dicere, statim a morte impios iudicari, et trudi in infernum, sed differri hæc omnia in idem novissimum, nihil valeret argumentum ejus. Responderetur enim, hoc medio tempore prædicari posse defunctis, dum iudicium universale differtur. Augustinus lib. II. de origine animæ, cap. 4: «*Jam illud, inquit, rectissime, et valde salubriter credit, iudicari animas cum de corporibus exierunt, antequam veniant ad illud iudicium, quo eas oportet jam redditis corporibus iudicari.*»

His accedunt exempla eorum, qui se iudicatos testati sunt. Scribit B. Gregorius lib. IV. Dialogorum cap. 36. de quodam Stephano, qui eum esset mortuus, et iudici oblatus, audivit iudicem indicente, non hunc sed Stephanum Ferrarium vocari iussi. Atque ita ille revisxit, et simil Stephanus Ferrarius, qui in vicinia morabatur, obiit; cui simile narrat S. August. lib. de cura pro mortuis cap. 12. de quodam Curma. Addit autem Gregorius haec non fieri vero errore, sed ut per istum quasi errorem, qui mortuus fuerat, revivisceret, et narraret viventibus tormenta, et iudicium quod manet impios post hanc vitam. Ibidem cap. 38. narrat exemplum de quodam Clisirioro, qui in articulo mortis positus, adhuc vivens vidit sententiam sua damnationis.

Duo similia narrat Beda lib. V. hist. cap. 14. et 15. de dubiis, qui desperantes mortui sunt, quia jam viderant iudicium suum peractum, et sententiam latam. Simile narrat Joannes Climacus in sua scala gra. 7. de quodam eremita, qui in articulo mortis audiebatur quasi in iudicio positus responderre accusationibus, et interdum dicere, falsum est, non feci; interdum feci, sed penitentiam egi; interdum: verum dicitis, ne habeo quod respondeam,

Denique existat memorabile exemplum in vita S. Brunonis, de quodam Parisiensi Doctori, qui in ipsa Ecclesia, dum exequie fierent, sublatu capite ex ferebro clamavit: *Iusto Dei iudicio accusatus sum, et sequenti die iterum clamavimus, justo Dei iudicio iudicatus sum, et tertio die, justo Dei iudicio damnatus sum.* Est autem notandum circa

(1) Joan. V, 22; Hebr. IX, 27. — (2) Eccl. XI, 28 et 29. — (3) Luc. XXIII, 43.

hæc exempla, tam iudicium illorum, quod ante mortem peractum est, quam istius Parisiensis, quod in friduum post mortem dilatum fuit, perlinere ad particularē quamdam, et extraordinariam providentiam, qua Deus utitur ad nos sive instruendos, sive terrendos, alioquin regulariter credendum est iudicium fieri statim a morte; nam ordinari tempus penitentiae utile durat usque ad extremum spiritum, ut aperte docet Leo. epist. 90. ad Rusticum; nec est ratio cur post mortem retardetur iudicium, cum Deus non egeat testimonib[us], nec allegationib[us], sed in instanti possit iudicare. Dici posset etiam, et fortasse probabilius, in exemplis a Beda allatis iudicium ante mortem non peractum, sed præostensum tantum fuisse: in exemplo autem illius Doctoris Parisiensis, iudicium non dilatum in alterum diem, sed solum altero die manifestatum.

Est etiam observandum, non posse certo definiri, an animas deferantur ad iudicem, an ibi iudicentur ubi corpus relinquent, et similiter an iudicentur immediate a Christo in forma humana sententiam proferente, an solum divina virtute, quæ ubique præsens est, an vero per Angelos sententia manifestetur. Quod enim Scripturæ passim dicunt, Christum hominem esse iudicem vivorum et mortuorum, intelligunt de novissimo generali iudicio; nam etiam ante Christi incarnationem iudicium particulare exercebatur; unde non solum non est certum, sed nec admodum probable, quod Innocentius III. affirmat lib. II, cap. ult. de contemptu mundi, Christum in forma crucifixi apparere omnibus morientibus, tam bonis, quam malis.

Quantum ad Tertium, quod sententia iudicis lateat animas quæ judicantur, et falsum est, et impertinet; falsum quidem, quia iudicium particulare præcipue sit ad hoc, ut innotescat sententia ei qui iudicatur. Nam propter alios erit generale iudicium; propter Deum non est necessarium iudicium, ipse enim omnia novit, ergo solum sit, ut innotescat ipsi animæ quæ iudicatur, et idem colligitur ex visionibus supra citatis. Est etiam impertinet, nam etiam non eis innotesceret sententia iudicis, tamen facile possent perse cognoscere qualis sit, ab effectu, quia videbunt se statim in inferno, aut in celo, aut in Purgatorio.

At poterunt, inquires, dubitare, an sint in inferno, vel in purgatorio. Non ita est; nam

in inferno blasphematur Deus; in purgatorio laudatur; in inferno non est fides infusa, neque ulla spes, aut charitas Dei: in purgatorio haec omnia reperiuntur; ergo anima, quæ videbit se sperare in Deo, laudare, et diligere Deum, evidenter, cognoscet se in inferno non esse.

At poterit, inquit, metuere ne in infernum mittatur, licet ibi adhuc non sit; sed neque hoc dici potest; nam eadem fides manet in illa, quam hic habuit; hic autem credit secundum clarissima Scripturarum testimonia; post mortem non posse fieri ullos de bonis malos, nec de malis bonos, et nullum nisi malum in infernum esse mittendum; cum ergo videat, se diligere Deum, et proinde se esse bonam, non metuet damnationem.

Dices: *Nos hic videmus nos diligere Deum, et tamen non sumus certi, an simus justi, ergo etiam animæ illæ non certo colligent ex dilectione sua justitiam suam.*

Respondeo: *Nos non videmus habitum charitatis infusum, quo justificamur, sed ex conjecturis fallibilibus colligimus eum in nobis esse, at animæ separatae sicut seipsas perspicue intuentur, nec enim pendent ibi a phantasmatibus, ita etiam vident omnia quæ in se habent, ac proinde vident, an habeant verum habitum charitatis, an non; præterea sciunt animas esse immobiles tam in bono, quam in malo, ergo etiam non videant habitum suum infusum charitatis, tamen sciunt nunquam se Deum blasphematuras, nec odio habituras, ac proinde numerum in infernum mittendas. Denique ex fini de neverunt animas impiorum mox a morte corporis detrudi in infernum, nec differit ulterius eorum supplicia, id enim omnes Catholicæ credunt ex cap. XVI. Lucæ, ergo animæ quæ se vident extra infernum, credunt firmiter se in eum nunquam mitendas.*

Quantum ad Quartum, quod animæ illæ propter nimios dolores impedianter a cognitione sui status, et proinde patent se esse in inferno, et in quadam turbatione et desperatione versentur, ut Lutherus dicit, falsissimum est. Nam Primo, anima divitis in inferno, Luca XVI. non impediebatur a cognitione sui status, quanto minus ergo impedianter animæ, quæ sunt in Purgatorio?

Secundo, quod in hoc mundo impedianter homines a recto iudicio ex intentione

dolorum, provenit ex lassione organi corporis; at ibi est pura mens spiritualis et incorruptibilis.

Tertio quia Ecclesia in canone Missae dicit: « Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, que nos præcesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis. » Ubi Ecclesia orat pro animabus Purgatorii; nam subdit, ipsi Domine, et omnibus in Christo quiescentibus locum refrigeri, lucis, et pacis, ut indulges depreciamur. At certe que dormire dicuntur in somno pacis, non sunt anxie, nec desperant, sed potius habent admixtam cum summis cruciatibus incredibilis consolationem propter certam spem salutis.

Quarto, quia si crederent se damnatae, non peterent suffragia vivorum, nec dicarent se brevi liberandas si pro eis oretur, ut patet apud Gregorium lib. IV. Dialogorum cap. 40. et exemplis allatis in prima questione.

CAPUT V.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt primo testimonia quedam Scripturarum, quibus utitur Ecclesia in officio defunctorum, dum pro animabus, quae degont in Purgatorio, orare cupit. Psalm. VI: *Animam meam mean, quoniam conturbata sunt ossa mea.* Et Psalm. CXIV: *Circundebunt me dolores mortis, et pericula inferni invenient me.* (1) Certe ista tanta perturbatione et anxietas non potest nasci ex solis ponis, sed ex incertitudine, et metu aeternae damnationis; nam si animæ illæ perfectæ essent in charitate, et certæ essent de sua salute, non itinerent, cum scriptum sit Proverb. XII. non contristabat justum quidquid acciderit ei.

Respondeo, stultum esse, ex eo quod Ecclesia utitur aliquo Psalmo in officio defunctorum, velle omnia verba ejus Psalmi intelligere ad litteram de defunctis; quomodo enim intelligimus de defunctis illa verba eiusdem VI. Psalmi: *Lavabo per singulas*

(1) Psal. VI, 4; CXIV, 3. — (2) Psal. VI, 7. — (3) Luc. XIX, 9; Luc. X, 42; Psal. VI, 3; CXIV, 9. — (4) Joan. XII, 27.

CAPUT V.

109

noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo (2). Itaque Ecclesia propter unam aut alteram sententiam, qua ad rem praesentem facit, totum aliquem locum Scripturae legere solet, etiam si major pars illius loci ad rem praesentem non faciat. Sic in dedicatione Ecclesia legitur Evangelium de Zacheo, quia illa ultima verba: *Hodie salus huic domui facta est*, convenienti aliquo modo dedicationi, et consecrationi Ecclesie: Sic in assumptione B. Virginis legitur Evangelium de Martha, et Magdalena propter illa verba: *Mariam optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea.* Sic denique (ut omittant, cetera) in officio defunctorum propter illa verba Ps. VI: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.* Et propter illa Psalm. CXIV: *Placebo Domino in regione vivorum;* leguntur integri illi Psalmi (3).

Addit, quod falsum etiam est, quod in arguimento assumitur, turbationem, et tristitiam non nasci ex dolore, sed ex incertitudine, aut desperatione salutis; nam Dominus ipse Joan. XII. cap. de se ait: *Nunc anima mea turbata est* (4). Et Matth. XXV, copite contrari et mostus esse, et tamen nec incertitudo, nec desperatio in Dominum cadere poterat. Locus autem Proverbiorum non debet accipi de quavis tristitia, sed de tristitia deiciente, ac deprimente, que mortem operatur, quam B. Paulus H. Corinth. VII. volet tristitiam hujus seculi.

Altera objectio sumitur ex illa oratione, que post Evangelium in Missa de mortuis recitat: « Libera Domine animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni, et de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum etc. »

Respondent aliqui, Ecclesiam orare pro agnitionibus, ne damment ad inferos; sed repugnat illud: Libera animas omnium fidelium defunctorum, non enim agonizantes dicuntur animæ defunctorum. Deinde usus Ecclesie habet, ut haec oratio dicatur etiam in anniversariis defunctorum pro iis animabus, quæ ante multos annos migrarunt a corpore. Alii dicunt, hanc orationem fundi pro iis, qui sunt in Gehenna, quas interdum liberari contingit, ut fertur de Trajano: sed, ut omittam improbabilem esse illam Trajani historiam, qui in Gehenna sunt jam decide-

runt in obscurum, atque absorpti sunt a tartaro. Quid igitur pro illis Ecclesia orat ne cadant in obscurum, neve absorbeantur a tartaro? Deinde Ecclesia pro fidelibus tantum orat: « Libera, inquit, animas fidelium defunctorum. » Non autem sunt fideles, qui damnati sunt ad inferos.

Duae igitur solutiones aliae dari possunt. Una est, quod Ecclesia orat pro animabus, quae in Purgatorio degunt, ne dammentur ad penas Gehenne semperinas, non quidem quod certum non sit eas non dammandas ad eas penas, sed quia vult Deus nos orare etiam pro iis rebus, quas certo accepturi sumus.

Sed aduersus hanc responsionem objici potest, quia etsi Ecclesia interdum orat pro iis rebus, quas certo est acceptura, non tamen orat pro iis rebus, quas jam accepit; porro jam accepit ne animæ illæ damnantur, cum certam sententiam illæ habuerint, et securissimæ sint. Deinde mens fidelium, qui pro defunctis orant vel orari cupiunt, certe eo fertur, ut animas illas juvent, et expediunt a presentibus penis Purgatorii.

Venit ista objectiones facile diluvantur; nam etsi animæ Purgatorii jam acceperint primam sententiam in judicio particulari, eaque sententia libera sint a Gehenna; tamen adhuc superest judicium generale, in quo secundam sententiam acceptura sunt. Quocirca Ecclesia orans, ne in judicio extremo anime illæ cadant in obscurum, neve absorbeantur a tartaro, non orat pro ea, ne quia accepit, sed pro ea, que acceptura est.

Ad illud vero de intentione fidelium, respondeo, citam illi intentionis satisficeri; nam in illa oratione utrumque petitur, nimur, ut liberentur anime illæ de poenis inferni, id est, Purgatorii, quas in presenti patiuntur, et postea liberentur a sententia damnationis in extremo judicio ferenda.

Altero solutio est, quod Ecclesia vere orat quantum ad intentionem suam, ut anime liberentur a penis Purgatorii, tamen utitur eo modo loquendi, quasi anime tunc migrarent a corpore, et in periculo essent aeternæ salutis, quia commemorat, et representat diem depositionis sive obitus. Ut enim in celebratibus festorum Incarnationis, Natalis, Apparitionis, Passionis, Resurrectionis, et Ascensionis Domini Ecclesia ita orat, ac si tunc deberet Christus, vel incarnari, vel nasci etc. quia representat illa mysteria ut

præsentia, et tamen non intendit ad litteram precari, ut Verbum carnem assumat, aut nascatur de Virgine etc. sed ut nobis applicetur fructus eorum mysteriorum: ita quoque in sacrificio pro defunctis, quia commemoratur dies obitus illorum, Ecclesia ita pro illis orat, ac si tunc morerentur; et tamen intendit orare, ut liberentur ab inferno modo, quo liberari possunt; id est, ut non detinantur diutius in illis penit, vel ut refrigerium aliquod doloribus misceatur. Nihil quomodo non est absurdum, nunquam post mille, et quingentos annos in adventu Domini dicere: « Rorate coeli desuper, et nubes pluant justum; aperiat terra, et germinet Salvatorem: » et alia multa id genus, ita non est absurdum pro defunctis dicere: « Libera eas de ore leonis, ne cadant in obscurum etc. »

CAPUT VI.

De loco Purgatorii.

Sequitur quæstio quarta: « Ubi sit Purgatorium? » De qua quæstione nihil Ecclesia definit; sunt autem multæ opiniones.

Prima quorundam qui putant ibi animas purgari, ubi peccaverunt, id est, variis in locis, et quidem quod variis in locis animæ purgantur, satis probabiliter colligitur ex Gregorio lib. IV. Dialogorum cap. 40. et cap. 53, qui refert animam Paschasi, et cuiusdam alterius in balneis quibusdam purgatas. Nec non ex epist. Petri Damiani de miraculis sui temporis, ubi describit visionem de purgatione animæ S. Severini in quadam flumine. At quod omnes ibi putantur, ubi peccaverunt, non est probabile; nam contingit aliquem in multis locis peccasse, nec est verisimile in omnibus illis purgandum. Præterea visiones predictæ contrarium ostendunt; nam Paschasi Diaconus peccaverat Romæ in electione Pontificis, purgabatur autem in thermis Puteolanis, et S. Severinus peccaverat in Palatio Imperatoris, et purgabatur in flumine.

Secunda opinio, loca animarum non esse corporalia: ita Augustinus lib. XII. de Gen. cap. 33. sed retractavit lib. II. retract. cap. 24.

Tertia, loca penalia animarum esse hunc mundum, in quo anime manent in corpore tamquam in carcere. Hanc refert, et refellit Irenaeus in fine libri V. nam Scriptura dicit, animas post hanc vitam descendere in infernum, ut patet Luca XVI et alibi.

Quarta, infernum et purgatorium anima, nihil esse aliud præter conscientiam accusantem et punientem peccata: ita Philo in libro de congressu quærendæ eruditiois gratia, et Origenes, ut refert Hieronymus in epist. ad Avitum. Hæc refellitur; nam si ista opinio esset vera, non minus essemus nunc in inferno vel purgatorio, quam post mortem.

Quinta est, infernum, et proinde purgatorium (sunt enim loca vicina) fore in valle Josaphat. Ita refert Chrysostomus sensisse veteres aliquos hom. de premissis beatorum, tomo III. Similem sententiam refert Grægorius lib. IV. Dialogorum cap. 42. forte argumentum istorum fuit, quia Christus passim in infernum vocat Gehennam, Gehenna autem est vallis quedam adeo conjuncta cum valle Josaphat, ut pars ejus esse videatur, de quo nomine infra dicimus.

Sexta opinio est, infernum esse statum anime extra corpus; nam dum est in corpore in luce versatur, ut ex operibus apparet: cum de corpore exit, nihil amplius videtur potest nisi beata sit, et ista sunt teñbrae exterioriæ: ita refert Theophylactus in capit. XVI. Luc.

Septima est, locum poenalem animarum non esse terram, sed aereum istum caliginosum ubi Demones versantur: ita Gregorius Nyssenus in lib. de anima, et resurrectione, et Chrysostomus homilia de premis beatorum, et Auctor operis imperfecti in Matthæum hom. 53. cui sententia facit historia S. Fursei apud Bedam lib. III. historiæ Anglorum cap. 49. illo enim defuncto cum ab Angelis in celum deducetur, ostensi sunt maximi ignes supra aerem, qui servabantur (ut Angelus dicebat) ad mundi conflagrationem, et interim examinabantur ibi hominum opera.

Octava est communis Scholasticorum, Purgatorium esse intra viscera terre, inferno ipsi vicinum. Constituent enim scholasticæ communi consensu intra terram quatuor sinus, sive unum in quatuor partes divisum, unum pro damnatis, alterum pro purgandis, tertium pro infantibus sine Baptismo obueniibus, quartum pro justis, qui moriebantur

ante Christi passionem, qui nunc vacuos remanet: Quorum sufficientia sumunt penes genera poenarum, sunt enim haec omnia loca poenialia; omnis autem pena, aut est tantum damna, aut etiam sensus; et rursus aut æterna, aut temporalis: pro pena ergo solius damna æterna, est limbus puerorum; pro pena solius damni temporalis, erat limbus Patrum; pro pena damni, et sensus æterna, est infernum; pro pena damni et sensus temporalis, est Purgatorium.

Quia vero haec omnia fabulas esse Calvinus dicit lib. II. Inst. cap. 46. §. 9. et similiter discipulus ejus Beza in cap. II. Actor. et Magister ejus Bucerius in cap. XXVII. Matth. de singulis probandum est. Ac Primum, quod intra viscera terre sit locus aliqui animarum, qui generali vocabulo vocatur infernus, demonstratum est a nobis lib. IV. de Christo cap. 9. inde petat Lector si velit plene cognoscere, quæ ad hunc locum pertinet.

Porro ad argumenta, quæ tunc attulimus, accedant variae eruptiones ignis, quæ in terra apparent, quas non temere B. Gregorius putat esse indicia quedam inferni, intra viscera terre existentes lib. IV. Dialogorum cap. 33. nam in eodem lib. cap. 30. scribit se certa relatione cognovisse, eadem ipsa hora, qua obiit Rex Theodericus Arianus, visam fuisse animam ejus jactari in foveam Vulcani, quæ est in Sicilia, et Laurentius Surius in historia anni 1537. scribit circa montem Heelam Insulae Islandæ, unde erumpunt flammæ, et audiuntur quedam quasi tonitrua horribilia, sepe appare animas, que dicant se mitti ad illum montem. Hæc de inferni in genere.

Nunc de singulis locis. Ac primum quod infernus damnatorum sit in profundissimis terra partibus, probatur Primo, quia intra viscera terra est infernus, ut jam probavimus, sed Luc. XVI. anima divitiæ Epulonis dicitur fuisse in inferno, et non solum in inferno, sed etiam in loco profundissimo, quandoquidem ut videret Lazarum, qui etiam tunc erat in locis subterraneis, sursum versus aspiceret debuit. Præterea ratio ipsa dicit at si locus beatorum est in summo celo, locus damnatorum sit in loco remotissimo a celo, nihil autem remotius centro terre.

Deinde, quod Purgatorium sit etiam sub terra, et inferno damnatorum vicinum, probatur Primo ex illis verbis Actor. II: *Solutis*

doloribus inferni (1), quæ intelliguntur ab Augustino epist. 99. de penis Purgatorii, unde etiam Ecclesia in Missa de defunctis dicit: « Libera animas defunctorum de poenitentiis inferni, et de profundo lacu. » Secundo, id confirmatur ex visione, quam refert Beda lib. V. cap. 13. historiæ, ubi aperte visum est Purgatorium inferno damnatorum contignum. Denique, Theologi fere omnes docent eodem in loco esse, et eodem igne torqueri damnatos, et animas Purgatoriis rittere.

Quod autem limbus puerorum sit in inferno, probatur; nam Concilium Florentinum sessione ultima discrete definit tam eos qui moriuntur cum peccato mortali, quam eos qui cum solo originali, mox in infernum descendere, penitus tamen disparibus puniendis; et B. Augustinus lib. IV. de Baptismo parvulorum cap. 28. et lib. V. hypognostici dicit, fidem Catholicam non nosse nisi duo loca, ubi homines sint futuri perpetuo; celum beatorum, et infernum damnatorum. Est tamen communis opinio Scholasticorum, limbus puerorum esse in loco inferni altiore, quam sit Purgatorium, ita ut ad eum ignis non perveniat; quam secundum est Innocentius III. cap. Majores, extra de Baptismo: sed de hac re alibi disputationem est.

Quod denique limbus Patrum sit in inferno, sed in parte suprema, probatum est *satis* accurate in lib. IV. de Christo cap. 10. unum solum argumentum repetemus, quod in eo loco nimis brevi tractatum fuit. Igitar lib. I. Reg. cap. XXVIII. anima Samuelis de locis subterraneis ascendere visa est: *Vidi*, inquit Pythonissa, *Deos ascendentibus de terra* (2).

Respondebunt adversarij illum non fuisse vere Samuelem, sed Diabolum in forma ejus, ut docent Tertullianus lib. de anima prope finem. Auctor questionum apud Justinum quest. 32. et Auctor questionum veteris Testamenti quest. 27. apud Augustinum, et Auctor librorum de mirabilibus sacrae Scriptura lib. II. cap. 41. Procopius et Eucherius in hunc locum libri Regum, et Isidorus lib. VIII. etymologiar. cap. 9. qui his rationibus moventur.

Primo, quia non est credibile Samuelem subiectum fuisse Pythonissæ, nec etiam sponte venisse; quia artem magicam con-

firmasset. Secundo, quia Samuel non se adorari passus fuisset, ut illa umbra fecit. Tertio, quia non dixisset Sauli: « Cras tu, et filii tui mecum eritis. » Nec enim Saulis anima ad limbum Patrum, sed ad Gehennam descensura erat. Quarto, quia Deus negavit Sauli responsum per Prophetas, per oracula et per somnia, ut in eo capite dicitur, ergo non est credibile responsorum postea fuisse per Pythonissam.

At his non obsantibus, tenendum est, vere Samuelis animam fuisse eam, quæ apparuit et proinde vehementer confirmari sententiam nostram de loco subterraneo animarum. Nam in primis autores citati sunt omnes aut incerti, aut nimis obscuri; at qui contrarium docent, certi et clarissimi sunt, ministrum Josephus lib. VI. antiqu. cap. 15. Justinus in Dialogo cum Triphono ultra medium, Basilius epistol. 80. ad Eustathium medicum, Ambrosius in cap. I. Lucæ. Hieronymus in cap. VII. Isaiae, et Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 45. Neque obstat quod Augustinus lib. II. ad Simplicianum quest. 3. dubitaverit, an fuerit illa anima, nec ne; nam librum de cura pro mortuis scripsit posteriorius, et re diligentius considerata. Præter hoc veteres idem docent recentiores in hunc locum, Lyranus, Abulensis, Dionysius, Carthusianus, et Cajetanus.

Sunt etiam pro hac sententia fortissimæ rationes: Prima, quia Scriptura perpetuo vocat Samuelem, eum, qui apparuit: *Cum vidi*, inquit, *nudum Samuelem*. Et rursus: *Dixit Samuel ad Saul*; et, *intellexit ergo Saul quod Samuel esset* (3). At certe non diceret, intellexit, sed cogitavit, vel putavit, si id non esset verum.

Secunda, quia Eccles. XLVI. ponitur in laudibus Samuelis quod mortuus prophetauerit, et annuntiaverit regi que ventura erant. At quanam laus est quod Diabolus alieijus speciem assumat, et decipiat? et hoc est argumentum propter quod Augustinus lib. de cura pro mortuis asserit, vere fuisse Samuelem illum, qui apparuit, cujus testimonii non meminerat cum scriberet ad Simplicianum.

Tertia, quia prædictus Sauli futura, quæ Diabolus scire non poterat, nimis sequentia die eum cum filiis peritum, exercitum dissipandum, Davidem regnatum etc.

(1) Act. II. 24. — (2) I. Reg. XXVIII. 13. — (3) I. Reg. XXVIII. 12, 15 et 14.

Ultimo, quia rationes contrarie nihil concludunt.

Ad Primum dico, Samuelem non venisse jussu Pythonissem, sed jussu Dei, et potius impeditisse quam confirmasse artem magicam. Praevenit enim Samuel adventu suo effectum incantationis; et contrario modo ascendit atque alii soleant, qui per incantationem excitantur: et hæc est causa cur Pythonissa turbata fuerit, et sibi impositum dicetur. Si enim verum est, quod Rabbini scribunt, umbra mortuorum, quæ vi magice artis evocantur, capite deorsum verso ascendent: Samuel autem recta figura ascendit, ita ut primum caput, deinde pectus, postremo pedes et terra emergere vise sint.

Ad Secundum dico, illam adorationem non fuisse latram, sed reverentiam debitam animæ Samuelis.

Ad Tertium dico, illud: *Mecum eritis*, non significare, in situ Abraham eritis, sed mecum eritis sub terra, id est, mortui eritis; nam cum inter filios Saulis esset etiam Iohannas justus, non erant descensuri ad eumdem locum Saul, et Iohannas, et tamen Samuel dicit in genere: *Mecum eritis*.

Ad Quartum dico, Deum se iratum Sauli ostendere voluisse, idque fecisse tam non respondendo quando interrogabatur, quam respondendo quando non interrogabatur; utrumque enim est signum iræ. Adde, quod cum Saul interrogabat Deum, si Deus respondisset, potuisset Saul declinare bellum, et poenam sibi a Deo paratam; at cum interrogavat Pythonissam, jam erant omnia parata, et acies instructæ, et in conspectu posita, ut nullo modo pralium detrectari posset. Tunc ergo Deus, ut magis puniret Saulum, prædicti ei per Prophetam interitum suum, et filiorum, et totius exercitus.

Habemus igitur, Purgatorium, Infernum, ac limbos Patrum et puerorum, loca subterranea esse.

CAPUT VII.

Sitne post hanc vitam aliquis locus pro animabus justis praeter Cælum et Purgatorium.

De predictis receptaculis subterraneis animarum, duo quedam a Theologis tractari solent, que hic breviter inserere placuit, plenioris doctrine causa. Primo, querunt, an praeter hac loca sit aliquis aliud locus, ubi retineantur animæ antequam ad regnum celorum perveniant. Secundo, an ex his locis egredi possint.

Quantum ad Primum, difficultas est sat magna, quia ex una parte omnes Theologi docent, non esse alia receptacula praeter quatuor numerata, et Concilium Florentinum sess, ult. definit, animas, quæ nihil purgandum habent, mox recipi in cœlum. Ex altera parte narrat Beda lib. V. hist. cap. 13. visionem valde probabilem, cui ipse fidem adhibere non dubitat. Fuit autem in illa ostensum eidam anime, quæ ad corpus postea redit, praeter infernum et purgatorium, et regnum celorum, quoddam quasi pratum florentissimum, lucidissimum, odoratum, amoenum, in quo degebant animæ que nihil patiebantur, sed tamen ibi manebant, quia nondum idoneæ erant visioni beate: cui revelationi multas alias conformes adducit Dionysius Carthusianus in Dialogo de iudicio particulari art. 31. et Ludovicus Blosius Monili spirituali cap. 13.

Videtur mihi dicendum, non esse improbabile talem aliquem locum repeneri, catetrum ejusmodi locum ad Purgatorium pertinere. Eisi enim ibi nulla sit pena sensus, tamen est pena danni: pena autem non convenit nisi anima, quæ nondum plene purgata est, itaque erit locus ille mitissimum Purgatorium, et quasi carcer quidam senatoriis, atque honoratus.

Hoc tamen addendum est, animas, quæ in eo loco morantur, non solum carere beatitudine, sed etiam affligi, ac torqueri ex illa dilatione beatitudinis. Dixi autem, mihi non videri improbable, talēm aliquem locum repeneri, quia S. Thomas in IV. sent. dist. 21 quest. I. art. I. scribit, in iis que de Purgatorio determinata non sunt ad Ecclesiæ, standum esse iis quæ sunt magis

conformia dictis et revelationibus Sanctorum. Movit me etiam auctoritas Joann. de Turrecræta doctissimi atque optimi Cardinalis, qui in prologo, qui premititur Revelationibus S. Birgittæ, cum diligenter expeditisset eas revelationes, affirmare non dubitavit S. Birgittæ convenire id, quod dicitur Judith. VIII. omnis que locuta es, vera sunt, et non est in sermonibus tuis illa reprehensio. Scribit autem S. Birgitta lib. IV. cap. 124. animam quamdam in Purgatorio nullam aliam penam habuisse, nisi dolorem ex desiderio dilate felicitatis.

CAPUT VIII.

Num ex receptaculis suis animæ defunctorum egredi valeant.

Alterius autem questionis triplex esse potest sensus. Primus, an possint exire numquam redditæ, quia nimis transferantur de uno receptaculo ad aliud. Secundus, an possint exire, ut rursum redeant ad suum locum. Tertius, an possint ita egredi, ut hie nobiscum iterum vivant.

Quantum ad primum sensum, facile responderet potest, ex inferno damnatorum, limboque puerorum non dari regressum; ex Purgatorio, limboque Patrum dari; sunt enim animæ impiorum damnatae ad perpetuos carceres, et ignes Gehenna, et similiter animæ puerorum ad perpetuum exilium, et tenebras. Animæ autem sanctorum Patrum damnatae erant ad exilium temporale, et animæ Purgatori ad carceres temporales. Ratio est, quia causa carcoris, vel exilii damnatorum est culpa mortalis actualis, vel originalis, quæ numquam remittetur; causa autem exilii Patrum fuit debitum tempore contractum ex peccato primi parentis; ille enim suo peccato oculum clauserat, quod aperte non potuit, nisi Christi sanguine reipsa effuso; causa vero Purgatori est reatus temporalis poena, quæ necessario finem habet.

Contra hoc tamen est auctoritas Joannis Damasceni, qui in oratione de mortuis dicit, orationibus S. Thecle liberatam de inferno animam Falconille cuiusdam feminine pagina, et orationibus S. Gregorii Papæ animam Trajani Imperatoris.

TOM. III.

Respondeo: si hæc historia defendi debet, oportere dicere, Trajanum non fuisse damnum absolute ad inferos, sed solum punitum in inferno secundum præsentia eius demerita, et suspensam sententiam propter prævisas B. Gregorii preces; et præterea non immediate ex inferno ad colum transisse, sed prius corpori unitum, et tunc baptizatum, et penitentiam in hac vita egisse. Ista enim est communis solutio B. Thomæ, Durandi, Richardi, et aliorum in IV. dist. 43. Quia tamen Trajanum resurrexisse, sine teste dicitur, nec enim ullus veterum hujus rei meminil, et repugnat hoc sententia Damasceni, qui satis aperte docet de inferno ad colum transisse, non autem ad hanc vitam redisse Trajanum, et si penitentiam egit, in inferno illam egisse: Cum tamen solius Damasceni auctoritate nitantur auctores citati, ideo magis propendeo in sententiam Melchioris Cani, qui lib. XI. de locis, cap. 2, simpliciter improbat hanc historiam ut confitam, et Dominicæ a Soto, qui in IV. dist. 43. quest. II. art. 2. dicit, hanc historiam sibi creditu durissimam esse, non obstante Apologia Alphonsi Ciaconii, pro hac historia ante hoc triennium edita. Rationes autem, quibus moveant, sunt quatuor.

Prima, quia quotquot hanc historiam admiserunt, id fecerunt proper Damasceni auctoritatem; at librum illum non esse Damasceni, facile probari potest; nam in eo libro auctor non solum dicit Trajanum, et Falconillam ab inferno damnatorum ad regnum celorum transuisse, sed etiam multos alios, qui in infernum descendederant, quia fide divina carcerant, a Christo conversos, et salvatos quando ad inferos descendit: quod et per se erroneum est, et contrarium verbi Damasceni lib. II. de fide, c. 4, ubi dicit hominibus id esse mortem, quod fuit Angelis casus.

Secunda ratio est, quia nullus auctor Latinus historię ejus meminit, ut Paulus Diaconus, Anastasius Bibliothecarius, Marianus Scotus, Ado, ac ne ipse quidem Beda, qui Beati Gregorii studiosissimus fuit. Imo in ipsa Romana Ecclesia, et ejus archivis nulla hujus rei memoria extabat, quando Jeanes Diaconus vilane Beati Gregorii scripsit. Ipse enim vitam Beati Gregorii ex archivis Romanis diligentissime colligit, et tamen lib. II. cap. 44. dicit, hanc historiam de Trajano reportam in Ecclesia quadam An-